

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน

- ★ ความหมายของการจัดการอย่างยั่งยืน
 - การใช้ทรัพยากรในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถ
ฟื้นตัวได้ / ไม่ใช่เกินความสามารถในการผลิตทดแทน
 - การปล่อยมลพิษต้องอยู่ในระดับที่ระบบนิเวศสามารถ
ดูดซับและทำลายได้

กรอบแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน

➔ ปรับปรุงกระบวนการพัฒนาสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

ผู้บริหารประเทศ

ต้องตระหนักว่า ทรัพยากรธรรมชาติเป็นทุน

การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร = เพิ่มทุนทางธรรมชาติ

ประชาชน

ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ การใช้อย่างประหยัด

และรับภาระต้นทุนค่าใช้จ่ายการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

ยึดหลักการบริหารการจัดการเชิงนิเวศ

เปลี่ยนรูปแบบ “ การจัดการตามเขตปกครอง ”

เป็น “ การจัดการภายใต้ระบบนิเวศ ”

เช่น ระบบลุ่มน้ำ เพื่อให้เกิดการบูรณาการ

การจัดการต้องหลากหลายตามวัตถุประสงค์

➤ ทรัพยากรธรรมชาติ/ชีวภาพ : ใช้อย่างยั่งยืน

คุ้มครอง หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่

➤ สิ่งแวดล้อมกายภาพ/มลพิษ : เน้นการป้องกัน

มากกว่าแก้ไข

➤ สิ่งแวดล้อมทางมนุษย์และสังคม (ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี) : อนุรักษ์ให้คงอยู่

2

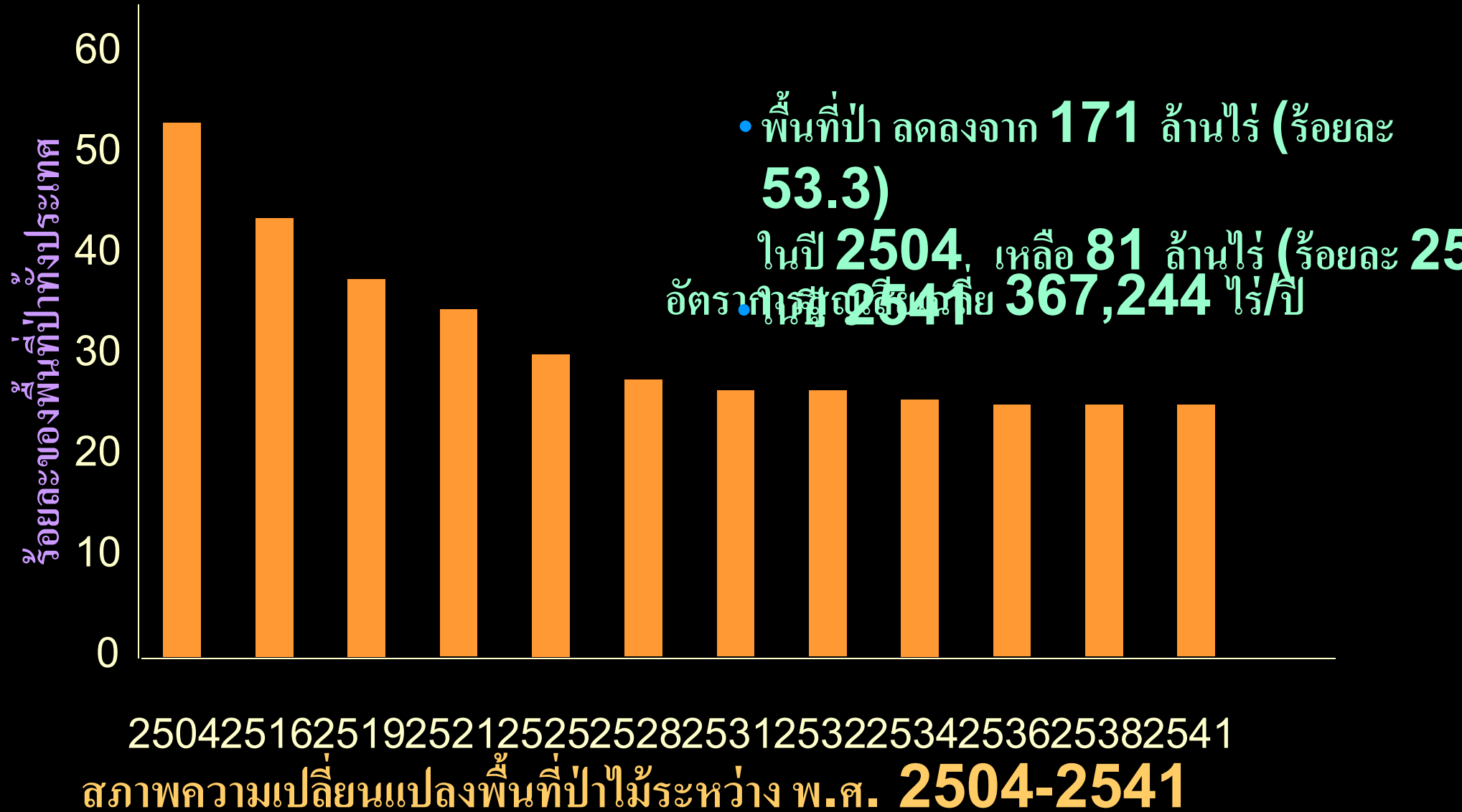
สถานะแวดล้อมและสถานการณ์ ปัจจุบัน

ปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมแบ่งเป็น 4 กลุ่ม

- ▶ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร
และปัญหามลพิษ
- ▶ ปัญหาความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร
- ▶ ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงและ
ใช้ทรัพยากร
- ▶ ปัญหาการถูกคุกคามและแย่งชิงทรัพยากร
จากภายนอกประเทศ

ตัวอย่าง สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(1.) ทรัพยากรป่าไม้

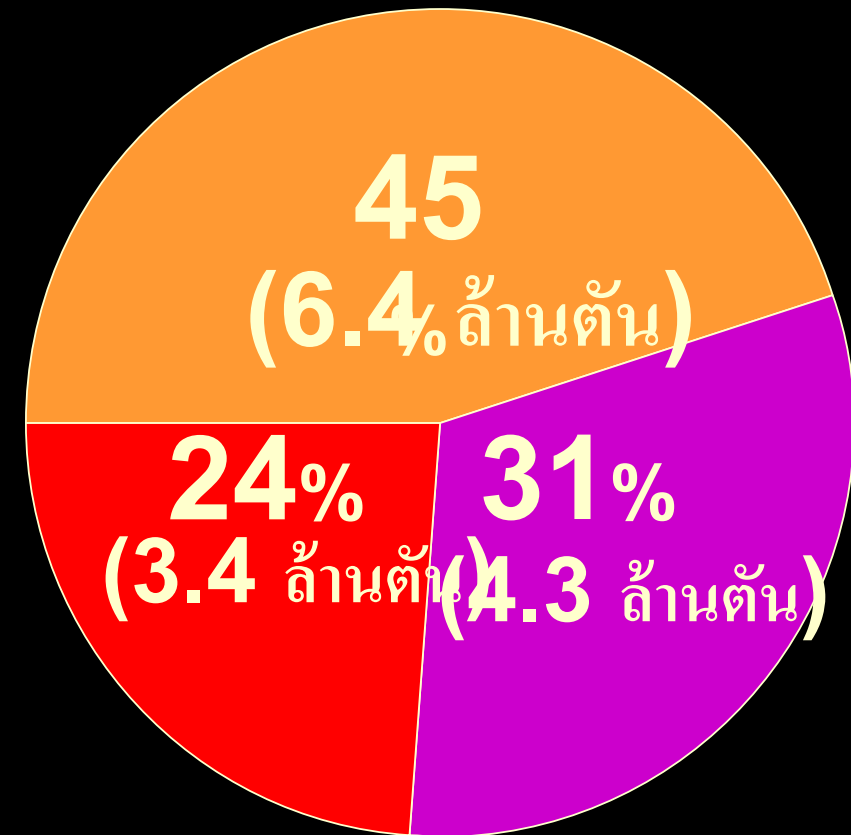

(2) ทรัพยากรน้ำ

- ความสามารถกักเก็บน้ำเพียงร้อยละ 27 ของปริมาณน้ำท่ารายปี
- ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยต่อประชากรลดลงจาก 3,877 ลบ.ม. / คน ในปี 2538 เหลือ 3,488 ลบ.ม. ในปี 2544 และ 3,191 ลบ.ม. / คน ในปี 2549
- ความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้น จาก 89,000 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2539 เป็น 109,000 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2549
- ผลกระทบจากภัยแล้งที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดปัญหาแผ่นดินทรุด เฉลี่ย 1-3 ซม./ปี

ขยะมูลฝอย

ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นปี 2544

- ปริมาณขยะในเขตเมืองสูงถึง 7.7 ล้านตัน แต่กำจัดได้ร้อยละ 60
- ใน 10 ปี ข้างหน้าปริมาณขยะจะเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2 ต่อปี
- ในขณะที่ยังคงประกอบของขยะยากต่อการกำจัดมากขึ้นและมีข้อจำกัดด้านสถานที่กำจัด และผลกระทบต่อด้านของประชาชน

กทม.

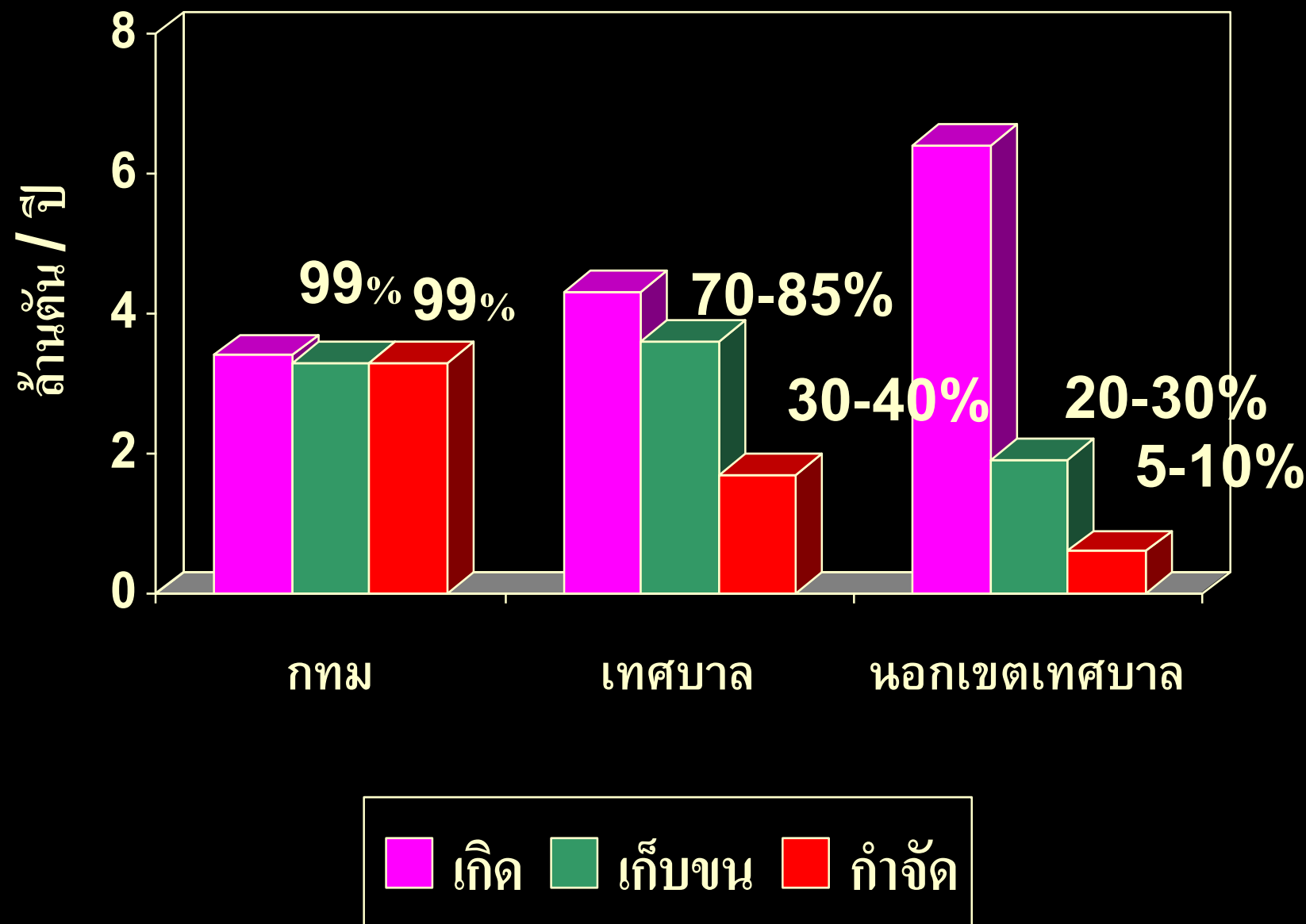

เทศบาล

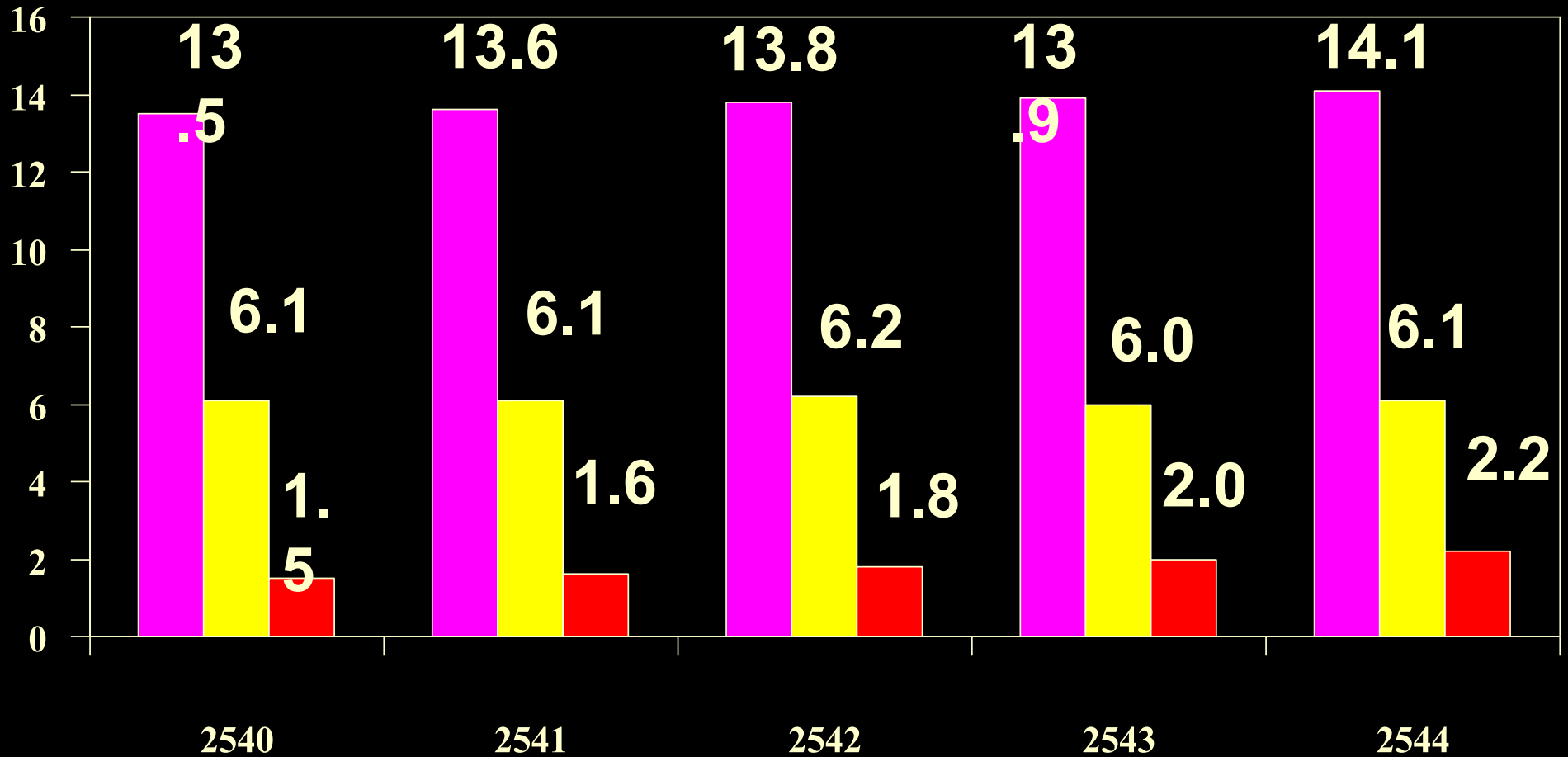
นอกเขตเทศบาล

สัดส่วนปริมาณมูลฝอยที่เก็บขนและกำจัดได้ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ

ปริมาณการปล่อยขยะมูลฝอยชุมชนจังหวัดภูเก็ต ปี 2540 -

2544
ตัน

- ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งหมด
- ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่
- ปริมาณการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยชุมชน

2.4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีประสิทธิภาพ

- ▶ เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ / เน้นการจัดการด้านอุปทาน ซึ่งไม่ทันต่อปัญหาที่เกิดขึ้น
- ▶ เน้นแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการป้องกันปัญหาระยะยาว
- ▶ รัฐเป็นผู้บริหารจัดการหลักขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน/ ประชาชน

- ◆ องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นมีบทบาทน้อย
- ◆ กฎหมายล้าสมัย ไม่เข้มงวด บทลงโทษเบา
ขาดกฎบังคับเฉพาะด้าน มีการแทรกแซง
จากอิทธิพลทางการเมืองและอิทธิพลท้องถิ่น
- ◆ กลไกสนับสนุนมีข้อจำกัด เช่น เครื่องมือทาง
เศรษฐศาสตร์ , EIA

2.5 สถานะแวดล้อมจากภายนอกที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ

❖ กติกาสีงแวดล้อมโดยตรง

- พันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น UNCCC Kyoto Protocol, Biodiversity Convention ฯลฯ

❖ กติกาสีงแวดล้อมทางอ้อม

- ข้ออ้างในการแทรกแซงทางการค้า เช่น WTO , WEEE ฯลฯ

ผลกระทบด้านบวก

- มีการใช้ Environmentally Sound Technology ควบคู่กับภาคธุรกิจ

กับ

ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มคุณภาพสินค้า

- ต้องวางแผนจัดการของเสียที่เกิดจากการผลิตสินค้า

ภาคประชาชน

- เกิดการตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อม กดดันให้รัฐเปิดโอกาส

ให้มีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นมากขึ้น

ภาครัฐ

- มีการกำหนดทำที่และมาตรการเชิงรุกมากขึ้น

❖ ผลกระทบด้านลบ

- เพิ่มภาระการลงทุนและการผลิตในภาคธุรกิจ
- ชีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลง
- ประชาชนต้องบริโภคสินค้าราคาสูงขึ้น

3

ประเด็นท้าทาย

- ✦ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- ✦ การสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศ
- ✦ การสร้างจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม
- ✦ การเปลี่ยนจากการจัดการด้านอุปทานสู่การจัดการด้านอุปสงค์

4

ยุทธศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

4.1 กลวิธี / แนวทางหลัก

- กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ทรัพยากรที่ชัดเจนในแต่ละเรื่อง
- สร้างจิตสำนึก จริยธรรม และจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อม
ให้นักการเมือง ผู้ประกอบการ และประชาชน
- จัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นเงื่อนไขของการลงทุน
- จัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมให้ประชาชนจากการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- บริหารจัดการแบบบูรณาการโดยยึดพื้นที่

4.2 กลไกการขับเคลื่อน

- ▶ พลังทางสังคมและการบริหารจัดการที่ดี
- ▶ องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและ/การรวมตัวเป็นเครือข่าย
- ▶ กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับ
สถานการณ์
- ▶ องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการและการเชื่อมโยงองค์ความรู้
และภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสู่การประยุกต์ใช้อย่าง
เหมาะสม

4.3 ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การจัดการด้านอุปสงค์

- เพื่อลดปริมาณการใช้ทรัพยากรและการก่อมลพิษ โดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ การผลิตที่สะอาด การปรับระบบการผลิตทางเกษตร ฯลฯ

ยุทธศาสตร์อนุรักษ์และคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ

- เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศและใช้เป็นจุดแข็ง เพื่อสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันให้กับประเทศ โดยเร่งกำหนดเขตอนุรักษ์ คุ้มครองสำหรับระบบนิเวศที่มีความสำคัญ อาทิ พื้นที่ชุ่มน้ำ ฯลฯ

■ ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ อย่างมีประสิทธิภาพ

- เพื่อบูรณะทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้คืนความสมบูรณ์
และให้มีการใช้ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้ง แบ่งปัน
ผลประโยชน์ที่ได้อย่างยุติธรรม

■ ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชุมชน

- เพื่ออนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม เช่น
ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

■ ยุทธศาสตร์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

- เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติเอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางสำคัญ คือ พัฒนากลไก / กระบวนการจัดการเชิงบูรณาการระดับพื้นที่ที่เน้นการมีส่วนร่วม ปรับปรุงกฎหมาย และเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้ พัฒนานวัตกรรมทาง เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น กำหนดท่าทีด้านการค้า และสิ่งแวดล้อมในเวทีโลก

5

ดัชนีชี้วัด

- ▶ เพื่อติดตามสภาพและความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ
- ▶ ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - ด้านสิ่งแวดล้อม
 - GDP เช่น คุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ ปริมาณของเสีย
 - ด้านเศรษฐกิจ
 - GDP เช่น สัดส่วนหนี้ / GDP การบริโภคพลังงาน/หัว สัดส่วนการลงทุนใน R&D / GDP ฯลฯ
 - ด้านสังคม
 - HDI เช่น รายได้เฉลี่ยครัวเรือน สัดส่วนคนจน จำนวนผู้ป่วย ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ฯลฯ

6

สรุป

- การพัฒนาเศรษฐกิจต้องคำนึงถึงต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- ต้องพัฒนาทุนทางสังคมให้เกิดจิตสำนึกและความรับผิดชอบของทั้งตัวบุคคลและชุมชน ในการรักษาสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า

6

สรุป (ต่อ)

- ต้องพัฒนาดัชนีชี้วัดความยั่งยืน โดยประชาชนมีส่วนร่วมและยอมรับ
- รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง
- หน่วยงานรับผิดชอบต้องสามารถประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสมดุล